

ACC. N:R M. 13344: 1-14.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Småland Upptecknare: Tor Kvantz, Horemantorp
Härad: Konga Berättare: " "
Socken: Horemantorp Berättarens yrke: glasblåsare
Uppteckningsår: 1954 Född år 1902 i Horemantorp

Barnets vård och uppfostran under förskole-
denn. s. 1-14. LUF 98.

ACC. N:R M. 13344:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Barnets vard och uppföstran under
förskoleåldern. S. U. S. 98.

Övare. på denna lista, grunder sig
så gott som utslutande, på egna upplevel-
ser i barndoms hemmet.

Hemmet var långt ifrån vältröskt. För
var formenickare vi glasbrukst.

Jag är född år 1902, år den fjärde i
ordningen av 8 levande barnen.

Övrigt om de förhållandena likarta-
de även i andra familjer från samma
tid och miljö.

Det var, i regel, mor som hade
hillsynen över småbarnen. Någon gång
hade hon en äldre väninna (mors syster)
som hjälpte.

I hemmet fanns det relativt stor
rörelsefrihet. Förgä. dagar solen s. s.

Suf 98
1

ACC. N:R M. 13344:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

fannas. Hemmet var, som sagt, fattigt
men det fanns gott om utrymme.

Likasi hade vi stora samt att röra
oss på.

Detta gjorde att vi släpptes ut tidigare
än de barn, som bodde trängsligården.
Den första undervisningen gavs oss av mor.
Vi voro mycket små när vi fingo våra första
uppföranderegler inpräntade. Omman skulle
alltid tagas av när vi komono in. Omman
kunde det heter "har du ägg i omman?".
Barnen skulle allie vara lyfka när de
stora" och främmande talade Vi skulle
hälsa på folk både ute och inne. Uppmär-
het tolererades ej. Däremot fingo lekarna
inomhus ofta vara lite bullrande.

Jag minns som mycket liten att mor
citerade sin gamle skolmästare Lindblad.

"Bj vidjan medan hon är grön, bliver
hon både fager och skön.

Lustigt nog hörde jag y uttrycket ("det
skall böjas i tid ek. förrän längre
fram. Däremot hörde jag uttrycket

"de skulle ha strykt så de hängde vid
väggarna." Dock y av föräldrarna.

Vi tal om den egna viljan så de men
ofta både hemma och annorstädes:

"Du har ingen vilja förrän om lö-
dag kräft och då är veckan slut...

Hejmen såde vi alltid far och mor.
Jag skulle tro att det, i denna tid, min
förskoletid, var vanligare än mamma
och pappa.

Vi såde aldrig du till våra för-
äldrar. Som allomant om där tror jag
att det var något allomännare att säga du

till föräldrarna.

Till släktingar och närmare bekanta
var tilltals-ordet onaster och onastbror etc.

Detta sitter ännu i sinnet. När vi synkon
talar om gamla där de kommer osäkrat
nämnen onaster, Nason o. s. v.

Det förekom inte mycket om hets be-
byggelser hemma, vi voro för många.

Tid svårare fall av ont. tandvärk,
olycksfall o. d. visade mer dock alltid sitt
varma hjärta.

Allgor speciellt oramn för dessa ämbets-
byggelser hade vi inte.

Bekräftande upp förande regler voro de
inte många. Man skulle säga av massan
när man kom in. Var det främmande

inne skulle man blicka eller niga för dem
Sak samma om vi voro hemma eller borta

Och barnet gjorde otäcka grimaser,
kunde det beta - gör inte så då kan du
bli sådan. Vi fingo inte visha inam-
mus. Inte var det bra att barnen lekte
begravning. Då kunde någon dö eller dylikt
sag fick aldrig riktigt klart för mig hur
det var med detta.

Man sade ofta om vi vore avslagna att
kamma oss - kamma mi er inte kamma
lösken och drar ner er i öjnförhållande
intill en öja).

Redde man i näsan kamme kräkarna.
Ingen fick klara sig hade vi till varför de
kamme.

Det var farligt att leka intill brunnan
då kam brunngubben och tag en.

Lek med eld var vid aga förbuden.

Stigare förbud för pojkar och flickor

att leka tillsammans. Fanns ej.

Som mycket liten hörde jag skogsmuren
och näcken nämnas som farliga.

En annan mytiskt eller mystiskt väsen
var kven (kän) som barnen någon
gång skrämdes för. "är du inte rädd
kommer kven i var dig".

Däremot skrämdes vi aldrig för djur.
Enda undantaget var ormar. Dessa
skrämdes och varnades vi för i tid och
otid.

Inte hemma men i många andra hem
skrämde man barnen för oätaren.

I vårt hem blev han rät mattagen.

6 Tre grupper av folk voro vi för-
skrämde för, upp i skolåldern. Det
var keltare och zigenare. Men det var
egendomligt nog barnen som skrämde

varandra för dessa folkgrupper.
Jag hörde aldrig far och mor skrämme
oss för dessa grupper.

J viert hem och även de flesta andra
hem, varo pojkar och flickor aldrig pla-
cerade i samma bäddar.

Den minsta eller minste låg alltid jämte
mor till den kunde placeras i vaggan.
När y äga åldern var barnet flyttades
till vaggan, den var dock y hög.

Någon speciell placering vid mat-
bordet fanns y

Våra inomhus lekas fingo försiggi-
del i köket och del i det rum, som i
våra dagar kallas vardagsrummet.

Både stolar soffor och bord fingo
användas vid lekarna. Toy maskinen var
dock tabu för de minsta.

I en byrå (dragkista) hade vi barn
varsin del i läderna där vi hade våra smi-
tthängslen.

Slädesplaggen har jag ej mycket att
nämna om.

Slädeskornas hår var långt och flätades,
ofta hårt. Flätan avslutades med band som
knöts i rött. Pojkarna voro mest kort-
klippta. Detta långt opp i skolåldern.

Allt i familjen åt samtidigt vid mat-
tiderna. Hemme fingo vi alltid sitta
vid bordet. Mor talade om att i något
hem i hennes hemby åt alltså fadern
vid särskilt bord under det att barnen
fingo åt vid ett annat bord.

Och syst skulle det vara vid bordet.

- Sitt maten näppa munnen, hette det.

8 Ett annat talesätt var - Kärningen

vinste inte att han hade en kossig gutte
förrän man krallade och åt.

Någon gång kunde det skämtas om
- du ska äta vid bordet för du ska
växa. I regel talade man om att de
små skulle vänta till tilluren.

Helt skulle de äta upp sina portioner.

Någon gång lästes före och efter maten.
Så fort man kunde klara sig skapligt
vid bordet fick man äta själv och
äta som de vuxna. Skulle friga
vi dricka. Starka drycker gavs inte, trots
att de ibland funnos i hemmet.

Stora oneller fick vi äta ibland i
lite utsträckning. Däremot väntades
det en hel skrud vid marknader
som höllas, jag tror det var tre
gänger om året. De stora förfar

ACC. N:R M. 13344:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

och morbror Karl på besök. De som sågt
mantrades del i öckerpinnar.

Det var både sed ja nästan en plikt
för mor att taga med hem något gott
från Kalasen. Från vanliga Kalas var
det kakor och några Karsoner.

För de begravningskalas så var det,
utom kakorna, begravnings Karsoner, som
mor hade med hem. Dessa Karsoner
voro av svart eller vitt pappershöge med
Karsonellsocker inuti. De hade formen av
vanlig fulgranskarsnell. De runda hade
en banderoll med något bibelord på.
De flata hade en ängsbild som snicke.
Numera äro dessa begravnings Karsoner
försvunna.

Mor övervalade barnens frättning
till långt efter förpad skoltid.

10

Föreliggande handvärd var minimal.
Dra sig myllständer tog mer bort på
ibland. Vore de riktigt avåra fick vi gå
ut till f.d. soldaten Videgren i Skilleholms-
ryd jag var där en gång sedan jag läst
skolan omkring 1900. Det var vi om dit
hur i retur. Senare blev det att resa till Wägar.

Färd bad hade vi y. Håret fick vi
kräta med gammal mjölkrem.

Med huvudlös krattades barnen
någon gång med "sabrillättiko". Efter
dessa knöt en huvudduk om håret

Skallbadet var mycket vanliga här.
Vi badde ju intill sjön och badade
flitigt.

Öronärke, innan badningen på fir-
samman hade vi, det var att vattent
skulle "blomma om". Med blomningen

menade vi det gröna. Kroppen prämydd,
som flöt omkring i vattnet under
församlingdagarna.

Jag kan y²⁹⁷⁰ vädern när barnen
skulle säga ifrån. Mor sökte alltid
lära barnen detta på tidigt stadium.

Ingen särskild stol e. d. för detta
ändamål hade vi hemma.

Får berättade ibland sagor för
oss av den typ som y förekom i böcker
eller tidningar. Det var traditions-
bundna sagor från Östergötlands berg,
om trollen där. Sagor från sjön Rättern
och bygden omkring sjön. Detta var
sagor som får hört de gamla
h. torpsborna berätta. På mig slog
dessa särskilt an. Dessa berättelser
från far är en²¹ orsakerna verkar

jag nedskriver detta.

Mor höll stort på att vi skulle
lära lite religion på tidigt stadium.

Någon av de äldre syskonen skulle
läsa morgonbönen på måndagsmorgnarna.
Då skulle vi andra lyssna. Bönen "Gud
som heter ek." fick vi lära tidigt.

Skulle jag nu minnas tälka den Guds-
bild som mor frammanade, så var
det en Gud som såg allt och lönade
goda gärningar. Onöda gärningar kunde
föra till "den onde".

Mor ansåg att barnen ej skulle gå med
till kyrkan när de varo för små.
De kunde ju ej hålla sig lugna.

Fram emot fyra eller fem år fingo
vi gå med mor eller någon
släkting till kyrkan.

ACC. N:R M. 13344:14.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Det var ingen särskild begräns-
ning av lekarna på söndagarna.

Enda och kanske största begräns-
ningen var söndagskläderna.

Har mantorp den 6-4-1954
För Brant

14

14